

1946

ОДГОВОР НА НЕКОИ ИЗНЕСУВАЊА ВО КНИГАТА "НАРОДНО-ОСЛОБОДИТЕЛНИ
ПАРТИЗАНСКИ ОДРЕДИ ВО ВИТОЛА И ВИТОЛСКО 1941-42 ГОДИНА

Во оваа книга некои работи се изнесени неточно. Пишувани се по нечие кажување, а кои се однесуваат за некои многу важни работи од НОВ. Има такви кои пишуваат и се величаат, како да е тоа нивни успех, у ствари се работи за присвојувања на туѓи заслуги.

П р и м е р:

1.- ТРАЈЧЕ ГРУЕВСКИ-"Павле" во својот напис за одредот "Даме Груев" на едно место вели дека "Свештарот" го расформирал одредот во 1942 година.

Познавајќи ја целата ситуација на одредот од почетокот на неговото постоење, па се до неговото претопување и прераснување во батаљонот "Мирче Ацев", јас пишувањето на Груевски Трајчета-"Павле" во целост го негирам, бидејќи до такво нешто не дојде, нити било кога "Свештарот" го одредот расформирал.

Другар Груевски, ако го ова прочиташ, знај да одредот "Даме Груев" никогаш не бил расформиран, ниту е било такво нешто во одредот спомнато за расформирање. Знај да овој одред дејствуваше во Преспа под италијанска окупација и да на овој терен имаше услови за неговиот престој и акција. На овој терен не беа провалени партијските организации, сем во село Подмочани што беа затворени неколку членови на партијата. По 10 или 11 новембар 1942 година одредот по групи се собра во село Покрвеник, кое село се наоѓа на планина Галичица. Во с. Покрвеник имаше многу јака партијска организација. Тука бајракот го носеа стари комунисти - Јонче и Мите Трпевски, како и други меѓу кои Панде Толовски, Танас Тасевски-Комитет и други. Овие, првите, имаа свои партијски другари и тоа во многу села, како: Лескоец, Стење, Коњско, Прелубје, Волкодери, Дрмени, Царев Двор и други села. Покрај оваквата организираност по селата, во одредот се наоѓаа борци од Преспа, кои теренот го познаваа многу убаво, како и луѓето од тој терен. Навистина, беше потребно да одредот привремено префрли на албанска територија поради презимување, во кое договарање со партијските раководства од Корча лично јас учествував и по моето испратено писмо до "Свештарот" да и он дојди во Корча, затоа што Околинскиот комитет на Корча иарази желба да се сретне со комесарот на одредот

за подетално да се договорот се боравакот на одредот на нивна територија. Така "Свештарот" одговори на моето писмо и дојде во Корча, каде се сретнува со другарите од Околијскиот комитет на комунистичката партија на Албанија на 19 декембар 1942 година. Тука на состанокот со нив се договоривме за дејствувањето на одредот на албанска територија. Така на 31 декембар 1942 година целиот одред префрлува на албанска територија и борава во албанска Преспа ~~флхх~~ во 9 села, каде е населението чисто македонски. Овде одредот останува до март месец 1943 година, каде што створи слободна територија и го омасови покретот на овој дел од албанската територија. Всушност овој терен на албанска територија покасно беше централно место за престој и поминување на многу одреди, батаљони и партизански бригади.

Ето другар Груевски зошто е одењето на "Свештарот" во Албанија и од ова нека ти биде јасно за секогаш, дека одредот "Даме Груев" никогаш не се распаднал нити бил расформиран, како што ти пишуваа во твојот натпис во книгата "Народно-ослободителни" партизански одреди во Витола и Витолско 1941-42 година.

2.- БОЖИНОВСКИ ПЕЦО-Коче во својот напис во истата книга пишува за ликвидирањето на шпиунот Цане од село Лера Витолско, како да борците го дознале дека овој шпиун е уфрлен во некоја единица и го врзале, а штабот го сослушувал и дека војниците, бајаги, го одзеле од сослушувањето и го докусуриле, што е сосема неточно.

Нажалост, другарот Пецо повеќе не е меѓу живите и нему лично да му одговорам, али вистината за ликвидирањето на шпиунот ~~и~~ Цане е оваква. Шпиунот Цане Сарафеф од село Лера Витолско по 15 септември 1944 година Цане е камуфлиран партизан, што више и командир на новодојдени партизани од Витола и Витолско, која единица броеше околу 90 - 100 души и на пат за с. Љубејно во партизанската база, со единицата прави краток одмор во село Подмочани Преспа.

Бидејќи единицата беше на одмор сместена сосема покрај патот, каде постоеше опасност од поминување на германски единици од соседна Албанија, те јас наоѓајќи се тука, и пријдов ка единицата и побарав да сторам муабет со нивниот командир, за да му предочам од постоеќата опасност, бидејќи сите беа полегнати и повеќето спијеа. Вуден беше само еден стражар. Му пријдов и го запрашав од каде е? Ми одговори дека е од Лера. Тогаш ми падна наум и го запрашав пошто бил од Лера да ли го познава Цанета. На мое изненадување стражарот ми одговори

дека го знае и дека е тој нивни командир и дека тука и тој се борците спие. На стражарот му реков да не го буди одма, ами после 10 - 15 минути да го разбуди Цанета и да дојде во Народно-ослободителниот одбор во селото Подмочани, за да се договориме каде да е сместиме единицата.

Јас после разговорот со стражарот одма влегов во зградата на одборот која се наоѓаше на 20-сетина метра од местото на стражарот и таму во одборот одборници беа Кечуловски Крсте - претседател на одборот, брат му Мите Кечуловски, член на одборот, Кусаковски Цветко, член на одборот, потоа тука беше и пандурот Алексе од с. Грнчари, како и писарот Шарковски Мите. На овие им кажав за случајот и им ги замолив да ми помогнат за врзување на шпиунот Цанета кога ќе дојде во одборот. На Цветка му реков да од куката на Кимета земе едно јакче за врзување, што Цветко донесе еден оглавник и по малку време Цане чука на вратата. Јас бев зад врата наоружан со автомат и пиштол, а Крсте го понуди да сене на понапред припремениот стол. Овој седна и јас од позади му наредив да ги крене рацете нагоре. Тој извика дека е некоја грешка. Рацете тешко ги креваше, али ги крена. Потоа му наредив на Алексе пандурот да му го одзема пиштолот бровник југословенски. По ова беше врзан. Го прашав зошто рече дека е грешка? Одговори дека е он другар од покојниот Стиф Наумов и да е главен соработник на одредот "Даме Груев". Тогаш го прашаф? Да ли си ти тој што на тој одред му ставаше отроф во храната? Рипна од столот и рече дека тоа не е верно. Го запрашаф и му реков ако тоа не е верно, да ли е верно тоа дека е намести за седата со Бугарите на реката Шемница за да го ликвидираш одредот? Тогаш, седна на столот и не одговори ништо. Пошто овие денови наши шефери од касарната Ресен креваа воен материјал и брашно во базата во село Љубојно. Јас напишав писмо до комесарот на базата во Љубојно Мусалевски Алексе, со молба да се понатака по редовен пат сослуша и за сторените недела казни.

Оваа е вистината за ликвидирањето на шпиунот Цанета од Лера.

3.- Покојни СПИРОВСКИ ИЛИЈА-"Паиде" во својот удел во пишувањето на истата книга, покрај другото вели на едно место дека Ѓорче "Свештарот" после 17 декембар 1942 година, заминал повторно во Албанија во градот Корча за да ги довршит започнатите разговори за преминување на одредот "Даме Груев" на нивна територија.

Нажалост и во овој случај морам да одговорам на неистини изнесени во книгата и на овој покојни другар, бидејќи книгата е добив во минатата 1984 година во месец август и јасно ми е дека не можам да вле-

гувам во личен дуел со покојниот Илија, али поради тоа за да се знае која е вистината, морам тоа да го направам.

Јас за "Свештарет" и неговите патување во Албанија во 1942 година, зборував и на неодамна одржаниот симпозиум за животот и делото на Герѓи "Свештарет" и неговите патување во Албанија, за кое зборуваа и се признав со многу други учесници на симпозиумот, одржан во Стар Дејран, како например: Ламбевски Бече од с. Царев Двор, носител на партизанска споменица 1941 год. Ристевски Ефтим од с. Подмечани, носител на партизанска споменица 1941 година, Наумовски Јордан-Калче, носител на партизанска споменица, родом од с. Подмечани, сите тројца од Преспа.

Вистината за патувањето на "Свештарет" во Албанија, е ова:

При крајот на месец ^{19 Октомври} септември, поточно околу 20. септембар 1942 година поради влошеното здравје и болеста, која си ја влечеше од порано како плуќни болесник, партијската организација донесе одлука тој да се времено смести во с. Курбиново кај Трајан на опоравок, а на неговите место комесар на одредот го замени, додека не се врати "Свештарет" пак. Илија Спировски-Паиде. Ваш во овој временски период одредот западна во една мошне незавидна положба, како економски за храна, така и политички, бидејќи останавне одсечени со заднината, поради хансевото на сите партијски организации и членови во Ресенско, така што останавне без врска со теренот.

Во една ваква положба, која се уште повеќе влоши при крајот на октомври по нападот во селото Сопотско, Преспа, кога одредот беше разделен на три групи.

Јас наоѓајќи се најпрвин во група од четворица, а покасно само со Илиевски Славе-Стево, а потоа се одвоив и од него и заминав за село Кењско, од каде успеав да се поврзам, по заслуга на Тасевски Јордан од с. Кењско, со албанската партија во село Глобочани - Албанија, а потоа се поврзам, односно добив врска да се поврзам со другарите од Околинскиот комитет на КПА во Корча, барајќи начин да другарите од Околинскиот комитет дозволат престој на одредот "Даме Груев" во Албанија. Ово го направив, иако многу доста ризично по мојот живот, самостојно без да се консултирам со било кого. Кога веќе добив потврден одговор од другарите на Околинскиот комитет во Корча Илија Вудински, секретар на Градскиот комитет во Корча, Беар Штиља, секретар на Околинскиот комитет и Илија учителот, тие изразија желба да се сретнат со комесарот на одредот "Свештарет" за кого јас им зборував. Јас со писмо упатено преку нивна врска го известив "Свештарет" за мојот потфат што го презедов и до каде дојдов и во писмото го замолив да

дојде во Корча за да се запознае со другарите од Околинскиот комитет, бидејќи така тие изразија желба. "Свештарот" дојде во Албанија на 19. декембар 1942 година. Моео писмо на "Свештарот" го наоѓа во пештерата во село Покрвеник, каде се писмото е запознаен и покојниот Илија Спировски. Ово е и единствено патување на "Свештарот" во Корча на запознавање со другарите од Околинскиот комитет и друго патување за таа полза, кое го споменува Илија Спировски за "Свештарот" немало. Меѓутоа, да не бидам погрешно сфатен, јас заборавам за во 1942 година и за патувањето кое беше направено на мојот повик за договор за беравак на одредот во територијата на Албанија, кое е едно единствено патување на "Свештарот", а по-касно во 1943 година "Свештарот" заедно со одредот има патување на албанска територија, али не за никаков договор, ами за беравак со целиот одред.

Далеку од тоа да јас одам да неког омазоважувам, меѓутоа, должен сум да ја кажам вистината, дека беравакот на одредот и договорот за презимување во Албанија, е моја чиста заслуга, а тоа се потврди и во исказите на споменатиот симпозиум во Стар Дејран од живите сведители.

- Во истата книга од истиот писател - Спировски, напишана е неистина, која се споменува и во поглед на учесниците при формирањето на одредот "Даме Груев", кое го споменува во написот: "Борбениот пат на одредот "Даме Груев" - 10 години од формирањето на Вителско-преспанскиот одред "Даме Груев", каде вели: "... вечерта на 6. овој месец /јуни/ во околината на село Златари, во Преспанска околина, свечено беше прославена 10-годишнината од формирањето на партизанскиот одред "Даме Груев". "Ова е во ред. Али не е во ред што понатака вели: "На прославата присуствуваа учесниците при формирањето на одредот "Даме Груев" во 1942 година, и тоа: Јовко Јовковски, Живко Стефановски, Киро Карговски и Петре Арабаџиевски".....

Пишување дека напред споменатите другари со ред, кој ги набројува, е сосема неточно, бидејќи ниеден од овие споменати другари не бил при-сатен при формирањето на одредот, ниту пак знаеле дека се формира одред во овој дел на Преспа, сем Стефановски Живка, кој нее борец на одредот, нити присуствувал при формирањето негово, ами истиот знаел за неговото формирање одтаму, затоа што тој ги префрлуваше илегалците од територија на Преспа, која беше под италијанска власт во село Сопотско, во Преспа под бугарска територија, кој во ова време е многу заслужен теренски работник член на нашата партија.

К. Димитровски, "Мито"

РАСКАЖУВАЊЕ НА НАШИОТ СОРАБОТНИК ГОРГИЕВСКИ НАУМЕ
РОДОМ ОД СЕЛО ШУЛИН - АЛБАНСКА ПРЕСПА, А 1947 ГОД.
КОЛОНИЗИРАН ВО СЕЛО РОСОМАН КАВАДАРЕЧКО

- 1.- Во 1942 година членови на ОК на КП Албанија биле: Петри Пепи, Таси Буши, Авди Садик од с. Кишница и Спиро Пелистер.
- 2.- Партиска организација во нашиот реон формира Трповски Јонче од с. Покрвеник - Вардарска Преспа. Тоа беше на 09.09.1943 година, а наскоро формиран е и партиски комитет за нашите 9 села. Овој комитет го раководеше Трповски Јонче се додека беше на нашиот терен некаде во 1944 година.
- 3.- Илија учителот Албанец - Католик убиен е во демонстрациите јуни - јули 1943 година во град Корча. Тоа беа големи демонстрации против фашизмот. Комитетот со седиште беше во с. Шулин.
- 4.- Излезените партизани од с. Пустец-Дрне и Митре од Шулин, тие излегоа во месец - крајот на февруари или средината на март 1943 година, а со нив беа и ? не тие избегаа, додека Дрне и Митре беа убиени под сумња да не избегат и тие.

31.07.1987 год.

СВЕДЕНИЈАТА ГИ ПРИВРАЛ
ДИМИТРОВСКИ КРУМЕ-МИЧО

Другарот Ефтим Ристевски во споменатата книга на стр.142 вели:
"Сопотско на 22 октомври 1942 година одредот "Даме Груев" беше прераспореден според планот во три групи. Две групи се префрлија во јужна Преспа под Италијанска фашистичка окупација и една остана во Северна Преспа под бугарска фашистичка окупација на планината Вигла".

Мене ми е жал што вакви невинности доаѓаат од мојот другар Ефрим Ристевски, али јас сум должен да ја кажам вистината, па било тоа да е Ефтим Ристевски или било кој друг. Сето што е напред речено од него во цитатот е невинит во целост.

Еве ја тачната вистина:

Одредот "Даме Груев", чив борец бев и самиот и учесник во оваа акција, преди да дојде во Сопотско на 22 октомври 1942 година, немаше никаков распоред пред влегувањето во село во некакви си групи. Групите се створија случајно без да бидеме командно распоредени, ами бевме напаѓани одма по влегувањето во селото, така што митингот кој ќе имавме организирано, не беше ни завршен, а Бугарите нападнаа и ние во бегавето се растурихме стварно во три групи, и тоа:

1. група: - Веслиевски Науме - овчарот,
- Трајчевски Мите - старејко,
- Пановски Гавро - јунона
- Секуловски Крсте - Јордан
- Тодоровски Ице - Вет,

Оваа група остана на Вигла Планина се до 26/27. ~~нояври~~ ^{декември} 1942 година

2. Група: - Спировски Илија - Паце,
- Лутевски Пеце - Малчик,
Јовановски Илиевски Илија - Томе,
- Димитровски Круме - Слободан,

Оваа група, до 29/30. октомври боравеше во планината Вигла, али одвее од првата група, иако на истата планина.

- 3.- Група:- Кусаковски Кесте - Саве,
- Илиевски Славе - Ставе,
- Мешулин Виктор - Бустрик,
- Глобочки Ице - Ирче, *Ирче*
- Наумовски Јордан - Калче, и
- Игњевски Илија - Цветан.

Оваа трета група, одма уште со судирот на бугарската војска, се префрли на натиrotијата која е држеше италијанската војска и тука воспоставува врска со Стефановски Живко и Парговски Лазе од с.Подмочани, како и на некој други, кои не беја членови на партијата, како

2

1

1

Второ, од каде Ристевски Ефтим знае дека јас сум бил во придружба на Свештарт, кога Ефтим не беше партизан и нашите маки тој не ги знаеше, односно, ако ги знаеше, тој тоа го премолчи. Тој е партизан од летото 1943 година, те сето што е напишано од Ефтим до страна 143 е позајмено. Кога читателот го чита Ефтима, добива сознание да е тој партизан од формирањето на одредот Битоло-преспански "Даме Груев".

На истата 143 страна од споменатата книга /позајмил/ вели: По директива на Главниот штаб на народно-ослободителна војна и партизанските одреди на Македонија Битолско-преспанскиот одред "Даме Груев" под раководство на политичкиот комесар -Свештарот во почетокот на април 1943 година се префрле во Егејска Македонија".

Од каде ова сознание на Ристевски Ефтим за Директивата на Главниот штаб за одењето во Егејска Македонија во април 1943 година? Ова го ведам затоа што Ефтим не беше во одредот, ами беше домаму во селото Подмочани. Поради овакви пишуваачи дојдовне до една забуна меѓу нас, а нарочито на историчарите и читатчката публика од областа на материјали и книги издадени за револуцијата, кои книги и весници до сега се пишувани во многу наврати.

ПРОКОМЕНТИРАЛ
ДИМИТРОВСКИ КРУМЕ „*што*“
Борец на одредот "Даме Груев"
од 28.08.1942 година

ВО КНИГАТА ВИТОЛА И ВИТОЛСКО ВО НОВ 1943/44 ГОДИНА НА СТР.145
ДОКТОР РИСТО КИРИЈАЗОВСКИ НАПИШАЛ, ПОКРАЈ ДРУГОТО И ОВА:

"Леринската партијакс организација зимата 1942 година прифати и им укажа гостопримство на поголем борци од партизанските одреди "Даме Груев" и "Јане Сандански", кои поради притисок на бугарскиот окупатор беа присилени да преминат и да предстојуваат во Леринско и Костурско."

Најверојатно, другарот Ристо Киријазовски не ја познава работата со одредот "Даме Груев", па и од таму неточно се произнесол за "Одредот Даме Груев". Овој одред до 17 март 1943 година нее бил на тој терен, те до таја дата и година не беше на споменатиот терен.

Со овој одред "Даме Груев" неколку доктори на науки и други доктори докторираа и магистрираа пред разни комисии и прават разни шпекулации. Им препорачувам на таквите и на други пишувачи, кој показно стапиле во одредот "Даме Груев" да не ја земаат оловката и книгата и да пишуваат нетачни работи, додека не дојдат до стварната вистина за она што сакаат да пишуваат. Нека не остават нас на мира да ја изнесеме тачната вистина, бидејки нее добро да се прават разни дезинформации и забуну за нашата историја.

ДИМИТРОВСКИ КРУМЕ
борец на одредот "Даме Груев"
од 28.08.1942 година

Берис Стерјевски,

Во расказот Битела и Бителско во НОВ 1941 - 1942 г. на страна 416 пишува за тоа: "

" Труењето на другари од Окружниот оперативен штаб и други другари".

Серафим успеа да го прими од Рентаните илегалецот Иче Гокане од Битела кој беше од Бугарите осуден на смрт во отсуство и требаше да биде префрлен во едредет. Но, поради тежките настани, Гоканет остана во с.Ретина, а порано затворените рентани веќе беа ослободени од рудот и пуштени дома.

Претходната вечер Тоне Даскале бил заминат за Јужни Лазци, а при повлекувањето овие другари се разделиле, така да оние од споменатиот штаб се повлекле во шумата Евлев Дол, а останатите берци во шумата Сперин Дол. Последниве биле четворица и изгледа се заземетиле од отровот и немеле да одат понатаму, пукањето во нокта спрети неделата траеше околу три часа. Во неделата, нтем се раздени, селото беше блокирано, свчарите беа нтерани со свците в село, а Бугарите се фалеа дека ќе го запалат селото Лера. Четворицата другари Сперин Дол беа откриени од бугарската војска околу четири часот попладне, кога еден беше убиен на самото место, по наредност Евреин (Арон Аруести), друг беше ранет и успеа да се засолни и спаси (Ванде-Лазаревски), а Иче Гокане и Панде Јовановски од Никепеле беа заплени и доведени во нивите во месноста Батици, каде ите Гокане е стрелан, Панде е одведен во Кахани, па во бителскиот затвор. Се спасиле и другите другари ите заминаа кон Евлев Дол (Трајан Белев-Гоце и Нисим Алба-Мики).

Билансот на отровот, односно на предаствето на Серафим и Лазе појакот беше: Двајца берци убиени, еден ранет и спасен и еден заплениет и затворен, а останалите се спасија. Значи, членовите на Окружниот оперативен штаб Тоне Даскале и Трајан Белев-Гоце, на кои "пикираше" бугарската полиција, заедно со двајцата предавници од Лера, останаа неповредени, благодарение на нивната снаодливост и други окожности.

НЕКОЛКУ ЗБОРА ЗА ПАРТИЗАНСКАТА "ФЛОТА" НА ПРЕСПАНСКО ЕЗЕРО

Бројните преминувања од Преспа за Албанија и обратно, како и од Преспа за Грчка и обратно, сврзани се со заслугите на одредени другари од село Коњско, кои заслужуваат да се каже некој збор, бидејќи нивните заслуги на овој план се недокнадиви во корист на одредот "Даме Груев", а со самото тоа и за покретот уопште на овој деј од теренот и им припаѓа заслугата што секогаш успешно се минуваше преку овој воден пат и не престана да функционира и во најтешките моменти за одредот. Затоа, должен сум да за овие луѓе и нивниот допринос во овој поглед напишам неколку збора.

ДЕЊЕ ОБИЧНИ РИБАРИ, НОЌЕ "МОРНАРИ"

На чело на овој, наречито, партизански морнарски одред се наоѓаше името ТАСЕВСКИ Нанчо ЈОРДАН од с. Коњско-Преспа, а во "неговата морнарица" се редее имињата на другарите од с. Коњско, и тоа :

- Георгиевски Живко ,
- Петровски Тодор ,
- Кире
- Фидан
- Крсте
- Павле
- Мите

Првпат кога Битолско -Преспанскиот одред "Даме Груев" западна во една тешка, за миг и безизлезна ситуација, кога се решаваше судбината на одредот, што се вика, "бити или не бити" во зимата на 19-42/43 година, во тие тешки мигеви со помош на Тасевски Јордан, от-како тој ја воспостави врската со партијската организација во с.Глобочани-Албанија на 25 ноември 1942 година бев префрлен од с.Коњско за с.Глобочани дење, потоа следат безброј други префрлувања како на поединци партијски позадински работници, курири и целиот одред, и тоа :

30
-На 29.XII 1942 година префрлување на Битолско-Преспанскиот одред "Даме Груев" од с.Коњско Преспа- за с.Глобочани Албанија;
-На 9/10.II.1943 година префрлување на одредот со чунови од с.Глобочани- за с. Коњско ;
-На 20/21.II.1943 година префрлување на одредот од с. Коњско Преспа -за с. Глобочани Албанија;
-На 10.III.1943 година префрлување на одредот од с.Глобочани Албанија за с. Коњско Преспа ;
-На 10-11 март 1943 година префрлување на одред од с.Коњско Преспа за с.Нивице Егејска Македонија заради одржување митинг и повторно вечерта враќање на Битолско-Преспанскиот одред "Даме Груев" за с.Коњско.Овие денови дојдоа 5 другари од четата на Јане Сандански.
-Потоа следат превезување на Битолско Преспанскиот одред "Даме Груев" од Преспа за Албанија, префрлување и одржување редовна курирска врска на релација с.Коњско преспа-с.Глобочани Албанија и обратно.
На 16.III.1943 год. од с.Коњско за с.Нивици Егејска Македонија, потоа од малото езеро со чунки пл.Врбица и на 17.III. 1943 год. с.Босвице се редат префрлувања на позадински партиски работници на истата линија, како на пример Трповски Јонче, член на поткомитетот во Преспа,
-Стефановски Живко член на комитетот во Преспа,
-Трпковски Диљко, командир на Преспанскиот одред "Даме Груев",
-Георгиевски Киро-Дејан, член на главниот штаб на Македонија
И други раководни другари и курири на Главниот штаб на Македонија на релација с.Коњско Преспа-Албанија, Коњско-Нивици Егејска Македонија, Коњско-Асамати, Асамати-Коњско, Коњско-Наколец и други.
Сите овие патувања се изведувала секогаш ноќе под едни ненормални услови, затоа во сето ова време на Преспанско езеро имаше среден патролен брод добро вооружан со лесно и тешко оружје на италијанската морнарица, кој беше со седиште во село Тумимец Албанија и непрестано дење и ноќе крстареше по езерото.
Под вакви околности другарите од с.Коњско со своите чунови, кои ги нареков "партизанска флота" никогаш и не беа откриени и без загуба, што заслужува секоја пофалба за укажаната храброст и пожртвуваност, бидејќи секое нивно патување и тргнување на пат преку езерото беше ризично и неизвесно од моментот на тргнувањето па се до пристигнувањето било на одење или враќање од с.Коњско па било тоа во правец на Албанија или Егејска Македонија и назад.

Бројноста и составот на одредот на ден 28.8.1942 год. кога ние ново-
водејдените другари пристигнавме во одредот, беше следното :

1. Јосифовски Јосив- Ѓорче Швештарот, полт. комесар на одредот,
2. Веслиевски Науме- Овчарот, командир на одредот,
3. Спиоровски Илија- Панде, заменик на политички комесар,
4. Трајчевски Мите - Спарејко, борец,
5. Секуловски Крсте - Јордан, -" -
6. Илиевски Славе - Стево, -" -
7. Игњовски Илија - Цветан, -" -
8. Виктор Мешилин - Бустрик, -" -
9. Тодоровски Ицо - Фет, -" -
10. Наумовски Стеван-Стив, раководител
11. Ѓеорѓиевски Стерјо-Жорж борец
12. Јовановски Илија- Томе -" -
13. Љутевски Пецо -Малчи -" -
14. Пановски Гавро - Јуноша -" -
15. Богоевски Мите -
16. Леон Богрич Словонец од Истра

Новодејдени :

17. Кусаковски Коста - Саве борец
18. Наумовски Јордан- Калчо -" -
19. Глобочки Ристо -Мирче -" -
20. Ивков Крсте - Велко -" -
21. Димитровски Круме, Слободан-Мичо борец

Во оваков состав ~~на~~ одредот бевме до 12 септември 1942 год. до кога
бројчано одредот почнува да се намалува поради судири со непријател-
от и други причини -оправдани и не оправдани.

- на 6/9.1942 год. од одредот ни дезертира Ивков Крсте -Велко од
село Подмочани.

- На 12.9.1942 год. при судирот со непријателот во месноста бонска
корија ни загинаа; Наумовски Стеван Стив и штотуку излезениот Бо-
гоевски Мите од с. Болно.

- На 22.октомври 1942 год. во борбата во село сопотско-Преспа со
Бугарите , ни загина Георѓиевски Стерјо-Жорж.

По акцијата која ја имаше одредот во село Сопотско-Преспа со Бугари-
те дојде до расцепкување на одредот во три групи на Бигла Планина
командирот на одредот Овчарот на 29/30.X.1942 год. своеволно одлучил
да другарите: Пановски Гавро-Јуноша и Тодоровски Ицо-Фет појдат
во Битолско што е и сторено, кои потоа се приклучуваат во одредот
Јане Сандаски.

На 18/19, ноември 1942 год. во близината на селото Подмочани -Преспа, при неуспешниот атентат на шпиунот Каќановски Трајко од с. Подмочани, беше ранет Кусаковски Коста- Саве- кој на 20.ноември истата година е стрелан во с.Подмочани пред насила собраниот народ.

По овој случај и други неповолни околности за одредот на крајот на ноември, односно почетокот на декември 1942 год. Бугарите го заробија Глобочки Ристо "Мирче".

Некаде во деновите на ноември, пред случајот со Косте, ВД. комесарот Спировски Илија-Панде, од одредот ги пушти другарите Јовановски Илија -Томе и Љутевски Пецо-Малчик, да заминат за Битолско со задаток да на ден Велигден 1943 год. на одредено место кое место го знаеле Пецо Малчик, Спировски Илија-Панде, Веслиевски Науме-Овчарот, да на тоа место појде Малчик и Томе да на буката направат 3 заресци со секира, кое значи знак дека се другарите живи и да на другиот ден се состанат со патролата која појде по нив. Патролата од одредот појде на закажаното место, но нив ги немаше со знакот-по ова, патролата се врати во одредот.

Напоменувам дека Малчик и Томе беа пратени на тој терен на зимување, за да се одредот растерети преку зимата, напролет како што напред изнесов на ден Велигден требаше да го стават знакот со секирата и тука да ги превземат другарите од патролата.

После овие сите настани одредот фактички остана преполовен и бројчано, па се на се 10 борци останаа и тоа :

1. Јосифовски Јосиф -Горѓе Свештарот, политич.комесар,
2. Веслиевски Науме -Овчарот, командир на одредот,
3. Спировски Илија -Панде, заменик на полит. комесар,
4. Трајчевски Мите -Старејко, борец
5. Секуловски Крсте -Јордан -"-
6. Илиевски Славе -Стево, -"-
7. Игњевски Илија -Цветан -"-
8. Виктор Мешилик -Бустрик -"-
9. Наумовски Јордан -Калче -"-
10. Димитровски Круме-Слободан -Мичо -"-

Во ваков состав заеднички одредот ја презимува зимата 1942/43 год. на територијата на Албанија, за што понатака ќе зборувам.

Овде треба да напомним дека преди нашето доаѓање во одредот во истиот боравеле и могу други борци, како на пр :

- Велковски Ѓоре -Коста, кој бил командир на одредот, преди да ја таа должност преземе Веслиевски Науме-овчарот,

- Божиновски Пецо - Кочо, бивши интендант на Одредот,
- Ламбе Бошковски - Јане,
- Нечевски Вангел - Тунелот,
- Перо Перо -Цане

Овие пет другари при наместената заседа на реката Шемница од страна на Бугарската војска, а во координација со шпионот Цане од село Лера, се отцепиле во бегашето и пошле према Битола-Лавци.

Партискиот Комитет од Битола ги задржува и од нив и др. нови дојдени формира Одред " Јане Сандански " .

Димитровски Круме - Мичо,

К. Димитровски

РАСЧИСТУВАЊЕ НА СЛУЧАЈОТ НА МОАРЕМ МАМУШЛАРИ
РОДОМ ОД с. БЕЛА ЦРКВА - ПРЕСПА

Случајот на Моарем Мамушлари го имам подолго време самоиницијативно испитувано и колективно. Од целокупното испитување со сведоштва, тогашната положба за време на окупацијата е следната:

Гани Мечов, син на виден големоалбанаец, еден од водачите на балистите, приврзаник на Муса Крани, Тефик Мечо од с. Грчари ми раскажа дека неговиот татко за Моарема му рекол: Моарем беше полицајец, потоа стана балиста, но во некои борби со партизаните бил заробен и така останал со нив. Го заробиле март/април 1944 година.

Исказот на Јусуф Демов од с. Грчари: На моето прашање во 1983 година, ми кажа дека Муарема не го видел ни како полицаец, ниту како балиста, а Јусуф во тоа време беше балиста.

За да сознанието за Моарем Мамушлари биде поуверлив и појасен, јас во согласност со претседателот на Здружението на борците од НОВ на Ресен другарот Теговски Димитраки и историчарот Кице Јанкуловски на 14, односно измеѓу 14 и 20 август 1987 година, каде беше и сведокот Исав Назар, кој за време на окупацијата малку време беше пандур во општината Подмочани, потоа стапи во редовите на ^{полициската} окупацијата, а по капитулацијата на Италија во септембар 1943 година тој стапува во редовите на Муса Крани-балиста, истиот за Моарема, вели: Со Муарема доста време работевне на џадето према Огешево, потоа јас појдов за пандур во Подмочани, а потоа во полицијата и тога јас никаде не го видов Моарема како Полицаец.

На мое прашање, а да ли го видовте како балиста, Назар беше категоричен, дека и како балиста не го видел Моарема.

Према исказот на Толовски Панде, првоборец од с. Покрвеник, тој за Моарема вели: дека Моарем март/април 1944 година стапил во контакт со Панде, кога Панде бил на лекување во партизанската болница во Корчански крај во Албанија. ^{е заробен} Командата на партизанската единица каде бил Моарем партизан, му рекла на Моарема дека има еден Македонец партизан ранет и не можиме да се разбереме со истиот, те потребно е да појдиш да се разбериш за некои Пандеви потреби. Токај Моарем дошол кај Пандета како партизан. По оваа средба на Моарема и Пандета, Моарем е префрлен во нашите единици.

Према изнесеночо, за Моарема имаме еден исказ дека бил полицаец и балиста, два исказа дека не го виделе како таков и исказ на Пандета кој го знае како партизан.

Бидејќи вакви вести кружат и наоколу за Моарема, затоа јас и појдов на ова за да се стави крај на таквите гласила и знае што е вистината, а за тоа најповеќе, сметам, дека може да ни каже самиот Моарем што е и како е и да му се стави еднаш крај на тоа ширење на гласовите.

Да го додадам и ово за случајот Моарема, кое напред не го споминав: има некои вознанија дека и самиот Моарем некаде се искажал дека тој стварно бил во албанската полиција ~~вистинствено~~ али додека бил во тие редови, тој одржавал врска и со нашиот покрет. Па затоа напред реков дека ^{најубаво е} самиот овде да се изјасни што е и како е, ~~вистинствено~~

ДИМИТРОВСКИ КРУМЕ-МИЧО

За првобитниот Ристерја од Ф. Кривени Преспа

После ослободувањето, на многу пати среќавајќи се со луѓе од револуцијата 1941-42 год. до ослободувањето во Преспа зборувајќи за настаните од тоа време за политичките затвореници и животот и борбите на одредот Даме Груев. Во разговор со многу другари кои беа во најтешките денови беа во затвор се појавија и такви кои за жал фрлија клеветата - навреда за еден другар од отпорот и движењето. Овие коментари за кои ќе стане збор подоцна за кои се однесува клеветата, беа далеку од настаните, односно беа во затвор и за ситуацијата на теренот не ја познаваа. Поради оваа клевета како сведител на настаните и во знак на захвалност и поддршката кој ни ја даде нашиот соработник должен сум како припадник на настаните во тоа време да ја кажам вистината за овој наш другар.

Се работи за Илиевски Стерјо од с. Кривени Преспа, брат на Илиевски Славе "Стево" кој беше партизан во доредот Даме Груев".

Бугарскиот фашизам по секоја цена е со сите државни агенти и нивни помагачи сакаше да револуцијата по нашиот дел на Преспа напивно ја поништи. Секаде каде што постоеше, така и во наша Преспа ги превзеде сите мерки да движењето на отпорот тотално го поништи. Фашистички преземени мерки да се преку разни мачења: кршење на коски и вивично мачење на повина, бубрези и други места изнуди признание на затвореникот, член на партија, член на СКЈ и симпатизер на народноослободителен покрет.

Најважно му беше да преку мачилиштата разбере каде е одредот, односно се бараше директна врска со одредот.

Беа позатворени сите членови на КП и СЈОЈ.

Ова беше во Преспа под Бугарска окупација, каде и одредот во тоа време дејствуваше. Ќе се потрудам овој случај да го опишам онака како што вистински во тоа време и беше.

Илиевски Стерјо од с. Кривени овој мал човек, но со челични нерви бескрајно поврзан за револуцијата, победата, слободата на македонскиот народ. Некаде на 19-20, X, 1942 год. потајно Бугарските агенти го зеле од домот или некаде е фатен на пат, нива или друго место важно е однесен во Кајани Битола. По долго мачење тој пристапува да соработува за ними, привидно, така да по пристанокот на Стерјо за соработка, а кој на врска ради гомела консоирација го задржал началникот

на обавештајната служба како важечка личност за издајство на одредот. Него дал на некој друг оперативец. По оваа физичка церемонија полицијата изгледа со некое превозно средство го донесе во с. Главата, Стерјо дојде во логорот Грчин Рид, но каков дојде, тој беше целиот оретепан и тоа толку многу што неможевме да го препознаеме, по главата и дане зборуваме оти ушите му беја само крв, а тепан беше и во телото. Ние сите со жалење го гледавме. Во Стерјо одредот имаше многу доверба и го сметавме одредски човек. За ова и несе излагавме " Илија Панде" го праша како држење имаше пред полицијата, но тој за ова прашање несакаше многу да зборува, освен што рече беше тоа што нинте не кажал, туку продолжи да кажува да сите вие еден саа од овде да не нема.

Не знам од другарите рече како ќе бегаме гледај какви сме ослабени долго време не сме каснале леб. Стерјо се позаврте према братму Славета и му рече: Утривечер уште со еден другар дојдете во местото тоа беше во месноста каде имаше и бавчи. Со овој разговор Овчарот и Илија Спировски Панде го испраќаа подалеку подзаприја и на Стерјо му го кажаа оланот за акцијата што следеше во с. Сопотско. Потоа му рекле како и што се случи со растурањето на одредот по групи да по акцијата тој Стерјо оди во логорите каде што Одредот престојува за да воспоставува контакти во овие логори во евентуално расприкани групи. А Стерјо ги знаеше логорите на одредот а тоа беа Курјак и Грчин Рид. Дојде утрентата а и времето да се одо по толку сакавме леб. Славе мораше да оди ради местото кое беше закажано, ати другите другари него знаевме. Со Славета и мене ме ме одредија големците. Тајна да со Славе тргнавме порано низ шумата и дојдовме на закажаното место. Таму и не стемни. Еве Стерјо со женаму со натоварена кола со гној, а во гнојот вреќа со леб и со Славета лобет го префрливме во нашите ранци. се поздравивме со Стерјо и женаму и се разделивме.

Ми се чини да со Славе влеговме во некакви бавчи, зековме 3-4 велки и така продолживме кон логорот. Лебот нислам беше 15-16 комуни селски леб печен во ѓуриџа. Кога стигнавме во логорот другарите се разбудија а пошто бевме толку многу гладни Илија Спировски Панде ни подели по една осмина од лебот. Лебот пак скржаво се делеше. Дојде денот 22.X.1941 одтомври го нападнавме селото Сопотско Пресна. Нокта уште со нашето влегување брвме приметани од непријателска фамилија и издадени на Бугарите, така да се случи во борбата да бидеме разделени на три куќи. Јас во бегашето се здружив со в.д.пол.комесар на одредот Илија Спировски "анде, Јовановски Илија Томе, Лутевски Пецо -Малчик. Но еден ден стигнавме на закажаното место Гринчи Рид, потоа во Курјак со намера да се сретнеме со некои другари од одредот. Во Курјак се сретнавме со Илиевски Стерје кој дошол како што бевме договорени, пред нападот на Сопотско. Ние неколку денови бевме во рацете на Стерје како тој му беше верен на политичкиот началник од Битола. Нас беше навлечено во заседа или ќе не провалеше во логорите, но Стерје остана верен на народноослободителната борба. Сакам да ги наредам по ред и предходните работи кој Стерје на одредот му служат и како обавештаец.

1. Прва задача од комесарот Свештарот на вечерта на 12.X.42 год. му беше наредено да оди до селото Бољно и се поврзе со "ите Богоевски. Стерје да го скрши патот пошол према Јанковскиот манастир СВ. Богородица, но таму се сретнал со други селани и во разговорот разбрал за убиството на "ите и некој друг човек.

Исто така разбрал и за словенецот се мисли на Богрич Леон ети е -ѓаатен истиот ден на 13.X.42 год. Стерје доаѓа во одредот во логорот Курјак и ја кажува жалната вест. Пошто овие денови беја сите партиски организации позатворени од окупаторот единствена врска ни беше Стерје. Тој го знаеше каде е одредот. Стерје беше интересен човек, изигруваше/изведуваше разни махинации/како и како да се извлечка од некои потенци ситуации.

Тој еден ден одел накај нас, не здогледал една колона тогаш тој се соблекол гол и влегол во реката која била блиску, како божем се бае. А тоа било рано сабајле, Бугарите мислеле оти е мрнат од умот и го оставиле.

2. По акцијата во селото Сопотско Преспа Стерјо дојде како што бевме договорени пред нападот во логорот и на нас четворицата ни кажа да еден другар е убиен во Сопотско.
 3. Стерјо на крајот на октомври доаѓа во логорот Кулџик се мачи да не состави растурените групи
 4. Другиот ден по нападот Стерјо пак доаѓа во логорот, но без резултат за средба со друга група.
 5. На 29-30. XI. 1942 год. Стерјо пак доаѓа но пак ништо не кажа за средбата со друга група и тогаш Лија Манде му рече на Стерјо да ако се јави некоја друга група кај тебе да му кажите за нас оти ние се префрливме на Италијанска територија.
 6. Овчарот со неговата група се јавиле кај Стерјо, а Стерјо им кажал за нашето заминување на Италијанска територија.
 7. Ако Стерјо беше чесен према Бугарите, Бугарската полиција тој не-хеше да не предаде.....
 1. Нас групата на Манде ја провали или намести на заседа. Знај другарке читателкеда неговиот брат Славе не се наоѓаше во ова група а беше префрлен оред нас на Италијанска територија. Тој се поврза со групата на командантот Оварот, оти и оваа група не ја издаде.
- Сите овие изнесени работи, можат да ги потврдат и други другари од одредот кои се живи.
- Многу не мачи во срцето кога се зборува за неточни работи, а нака на срце секој да си стави и да помисли што зборува кога тој ние важно кој не е бил директен учесник на случките што се случувале.
- Многу е гревота и срамота да на некого му го јадиме трудот што го вложил во нешто како што е овој труд вложен на Стерјо Илиевски од Преспа. Ние преживеаните борци од тоа време многу сме му благодарни и со големо ѓала за негова та помош, а за тепането што го доби за да биде нивни соработник ние се одмаздивме на тие зверови.
- Те вавка е работата со нашиот другар Стерјо, а не како што некој изразува неточно. Пак ќе спомнам неточно, тоа го зборуваат луѓе од покретот но тие другари кои зборуваат за Стерја во ова време на настаните беа во затвор, а на беја во планина па да видат колку Стерјо му помагаше на одредот.

21. август 1984 год.

Скопје

ДИМИТРОВСКИ КРУМЕ-МИЧО

с.р.

ПОЛИТИЧКА СИТУАЦИЈА ВО 1944 ГОДИНА ВО РЕСЕНСКО-ПРЕСПА

Сеопштата политичка ситуација во светот во 1944 година, кога фашизмот почна да претрпува тешки порази на фронтите и успехот на сите полиња на напредното движење, создаде услови, који се осетија и во Преспа, кое соодаваше услови да сенародното движение биде се помасовно. Ово се осекаше така, што непријателот - бугарскиот окупатор отпочна поинаку да се однесува према движењето, чак што више имаше и случаи каде одбегнуваше судари и потери против партизаните. За ово можам да наведам еден пример, односно една случка која ни се деси мене и на уште неколку мој другари. Меѓу 3. и 6. август 1944 година требеше да поминеме низ селото Ковјак во Преспа. Незнаејќи да во една кука е сместена една бугарска единица ние навлегуваме во селото и влегуваме во една кука во дворот. Стражарот бугарски не приметуваше и опалува еден метак у вис и бега во кука, во која беа сместени Бугарите. Ние кога разбравме дека тука има Бугари се враќаме назад од каде што дојдовме во коријата Сопотска. Утрентата Бугарите превземаат претрес низ коријата, а ние во неја запокриени со лисје, Бугарите не гледаат и викаат: "Овде нема говеда, односно тук нема говеда, а другиот се одзива и тук нема говеда", а у ствари сите не гледаа.

Друг пример, јас денски одам од с. Грнчари за Подмочани 20 - 25 август. Бугарите ме гледаат како одам, камиџот се запира и отвараат огон по мене, али никој не ме погодува, а сигурен сум дека можеја да ме убијат, но веројатно пукаа над мене, несакајќи да ме убијат.

Овакви примери има многу, но ово го наведов само како пример како Бугарите, гледајќи ја ситуацијата во светот неповолна за нив, и тие веќе спламсаа и избегиуваа судири, уверени дека им се ближи нивниот крај, па си ја чуваа и својата кожа. Со оваквата нивна расклатеност, ние можевме сега малку побслободно да дејствуваме на теренот, чак и денски.

БОРБЕНА АКЦИЈА НА СЕДМАТА МАКЕДОНСКА БРИГАДА НА ТЕРИТОРИЈАТА НА ПРЕСПА

При повлекувањето на бугарската погранична единица од село Љубојно, која стигна до местото Горици с. Подмочани каде се лоцира, беше нападната од 7. македонска бригада сабајлината. Во оваа борба се загинаа неколку бугарски војници. Т.е. не се водеше борба, ами чим беше нападната од страна на 7. македонска бригада, Бугарите оставија на положај се што имаа од тешко вооружување - минофрлачи, брдски топови и тешки митралези и се дадоа во бегство према Ваба планина и врвот Пелистер, односно према Битола.

Пограничната единица во Стење врши преговори со штабот на

7. македонска бригада, ради нивното предавање. Командата на бугарската единица обекава дека наредниот ден ќе има уште еден договорителен состанок за нивното предавање. Меѓутоа, ова бугарска команда ја излага на 7. мак. бригада и побарува од Ресен засилување. Така, кога единиците бугарски од Ресен оди кон Стење, доваѓа до судрување со еден батаљон од 7. мак. бригада и се водат тешки борби во месноста Шурленци, во која борба има жртви на обете страни и неколку бугарски војници се заробени. Но, баш чистата погранична единица во Стење го заобикољува фронтот и се дава во бегство, оставајќи го тешкото вооружување во караулата во Стење и не се фатени таму, доколку тоа не е сторено во Битола, за што не ми е познато.

Во овој период на време, на местото Дервен - Гавато 7. македонска бригада има водено тешки борби со Германците, који се повлекуваа од Албанија према Битола. Овде е водена таква тешка борба кога се дојде борба вгради, гради, каде се употребуваа ножеви.

Некаде во новембар месец 1944 година, кога 5. македонска бригада води улични борби во Охрид, 7. македонска бригада оди на помош на 5. македонска бригада, за да го затвориме прелазот Охрид - Струга. Ние бевне приметени од германската единица и ние пред да го затвориме овој прелаз, се повлекоја од Охрид према Дебар. Ние гонејќи стигнавне до струга, каде 7. македонска бригада предстојува два дена. Туа добивне наредба да 7. македонска бригада замине за Кичево и таму остане за да одмори од долгите борби. Таму затекнавне балистички единици со кои водивне улични борби и откако го зазедовне градот, се сместивне во касарната. Ноќта, дојде курир од 15. македонска бригада, која бара итна помош да појдиме во селото Зајас, затоа што од нивната бригада осанал уште само еден батаљон во борбите со балистите. Ние во зората стигнавне таму на помош. Кога балистите видоа да ние веќе нив ги опкружуваме, тие се дадоа во повлекување према Маврови анови. Командант на 15. мак. бригада, којку се секавам беше Врко. Гонејќи ги балистите, ние направивне еден мал одмор во Маврови Анови.

Овде во Маврови Анови, од страна на комесарот Илија и Команданто Гудовски Васко на 7. македонска бригада јас бев повикан и минаредија да селото Дуово - гостиварско, кое е чисто албанско, како и Горно и Долно речани гостиварско, јас пошто добро владеав со шиптарскиот јазик добив задача со една чета, на која и бев комесар, да балистичките единици во овие села ги разоружам без борба, затоа што од ова зависеше понатамошниот успех да ли градот Гостивар ќе го усвоиме со борба или без борба.

По добиениот задаток, каде може да кажам во тоа малу се и супротставив, бидејќи треба да одам ноќе, место непознато, кука непозната, нит

имаг кој да ме води. Ми викаат задатокот мораш да го извршиш. Селото ќе го пронајдиш ноќе по лавежите на кучињата. Немаше што, задатокот мораше да се изврши. Дргнав со цела чета низ шума преку ридот на Маврово во еден дол, каде и деќе тешко се доваѓа, јас по лавежот на кучињата стварно го најдов селото Дув, иако не бев сигурен дека е тоа. Го обиколував селото. Со помошникот на командирот на четата Павле, јас затропах на портата на првата кука од селото. Се одзва машки глас на шиптарски, куш ени јуве - кој сте вије. На шиптарски му одговорив дека сие ние албанска бригада и дојдовне на гости кај вас, за да одржиме еден говор и заминиме во градот Гостивар. Ни одговори на шиптарски, повелете, туку ве чекаме да дојдете. Кога слезе и ја отвори портата бев приморан да глумам како Албанец и се изгрливне и изљубивне за да истиот доби впечаток дека е тоа стварно албанска бригада. Тогаш му реков да му јави одма на кметот и го собере целото село за да одржам говор, а потоа да заминеме за Гостивар. Човекот одма отрча до некоја кука, а потоа се даде знак со чукање на тапан, така сето село дојде во џамијата без оружје. Откако поседнаа во џамијата, на албански јазик им реков. Ќе направиме список за да секој каже какво оружје има и го предаде на нашата бригада. Списокот беше бргу направен. Така да, по направениот список отидовне од кука на кука и го собравне оружјето, односно тоа го стори една десетина од четата. Потоа сите собрани ги заклучивне во џамијата и со ракетен пиштољ на командата на бригадата, како што бевне договорени, и дадов знак дека селото е усвоено. Одма чим го ова сторив со селото Дуово, јас продолжив кон другите две села Горно и Долно Речани. Од Дуво со мене врзан го зедов кметот да ми биде како водич, бидејќи се беше уште ноќ втората половина на месец декември. Во Горно речани истото истото го направив, што го направив во село Дуово и потоа продолжив за Долно Речани, али веќе ме одени и селото го зазедов на јуриш, али без борба. И тука ги собрав сите, но овде џамијата не ги береше, него ги собрав во школото. Така мојот задатак успешно, без борба и пушка да се опали го извршив. Овај потврат беше многу ризичен за мене, али многу користен за нашата бригада, за да бидеме близу Гостивар дојдени неопазени, али пред да дојдиме во Гостивар, каде се наоѓаа неброени големи балистички единици, ние испред себе го имавне селото Вруток, а и веќе беше деќе. Тука ни се деси нешто не предвидено. Некој од Долно речани, дали дете, жена или маж, и покрај нашата најголема предострожност побегнал неопазен и ти пошол во Гостивар и јавил на балистите што станало со нив во овие три села - Дуф, Горно и Долно Речани.

Ние пред да влеземе во Вруток горе над ^{Гостивар} ~~Вруток~~ се јави еден тешки митралез со еден рафал. Тој рафал доваѓал од 1. косовска бригада, која е на пат за Космет, после нејзините акции во Поречје ~~КИИИИИИИ~~.

У односу на нас, Косовските партизани сега се наоѓаат од спротивната страна у односу на нас и со рафалот нивни у ствари ги предизвикуваат балистите од Гостивар да се јават.

Меѓутоа, кога овој непознат од кај нас ги известил балистите во гостивар, тие сакале да направат една варка за да не излажат и на тој начин, осекајќи се дека се сардисани, од една страна ние, а од другата 1.Косовска бригада, се преправаат како партизани со петокраки на глава се натоваруваат на десетина камиони немачки и тргнуваат во правецот на Маврово со цел или да не заобиколат или да бегаат према Дебар, односно Албанија.

Меѓутоа на овој правец за да го затворит правецот према Маврово од страна на 7.македонска бригада е поставен еден аутоматизиран вод на чие чело беше командир Науме Црноречки, кој ги сочекуват во еден теснец ги зауставува и ги прашува кој се, тие му викаат дека се партизани и дека тргнале да го ослободуваат наводно Дебар. Овој ги открива и им наредува сите да слегнат од камионите и да го фрлат оружјето. Тие приморани тоа и го прават, потоа овој заробени сите ги спроведува во Бруток околу 300 души. На овој начин Гостивар беше празен од балисти. Во гостивар влеговне ние, а и 1.косовска бригада, со која преди да се сретнеме дојде и до судир измеѓу нас и нив, додека се разбравне кој сие што сие. Така го зазедовне Гостивар. Сите заробени балисти беа првин затворени во едно школо во Гостивар, а оттука префрлени, по ослободувањето на Тетово во монополот.

Со завземањето и на тетово, беше скршено и последното упориште на балистичките единици, сем што имаше во групи одметнати овде, онде, кои ги ликвидира покасно државната безбедност и единиците на ~~ЖКЖ~~ КНОЈ.

ФОРМИРАЊЕ НА БАЗИ ВО ПРЕСПА

За прифаќање на нови борци за единиците на НОВ имаше формирани бази во Љубојно и Брајчино. Од овие бази новодојдените борци се испраќаа во Караорман или формираа нови јединици и вршеше дополнување на единици.

ЗАРОБУВАЊЕ И ПРЕСУДИ НА КОНТРАЧЕТНИЦИ

За ова имам пишувано во книгата Јосиф Јосифовски-Горче Свештарот во 1985 година.

Што се однесува до ослободувањето на Ресен, тука борби не се водени за ослободување. Чим капитулира Италија, ~~ЖКЖ~~ и Вугарите се повлекоа, Ресен беше слободен.

ВОРМИРАЊЕ НА БАТАЉОН НА НАРОДНА ОДБРАНА ВО ПРЕСПА

Некаде во втората половина на месец септември 1944 година во Преспа е формиран батаљон на народна одбрана, исклучиво од Преспани, со изузеток на една партизанка од Прилеп, која се викаше Мара. Овој батаљон го имат формирано другарот Чаушевски Пецо, службеник во тогашна ОЗНА, со задаток на гонење на остатоци од шпијунските центри од Вугарија, Германија и Италија, како и балистички одметници. Меѓутоа овој батаљон по неговото формирање десет до дванаесет дена, добива наредба од Главниот штаб на Македонија, да истиот замине за село Горно Врановци Велешко. Со неговото пристигнување во Горно Врановци, овој батаљон беше бројчано преполовен бројчано, затоа што еден дел се врати назад и се јави на 42. дивизија во Гопеж Битолско со задатак да се зголеми 7. македонска бригада, а другиот дел од батаљонот остана при Главниот штаб во село Врановце. Јас бев полит комесар на овој батаљон, а Прцуловски Мите од село Царев Двор беше командант на батаљонот. Кога дојдов во 7. македонска бригада, поради окрупнување на бригадата, тогаш батаљонското раководство стана четно, а четното водно раководство,

ДИМИТРОВСКИ КРУМЕ-МИЧО

Драги другари,

Миналиот пат во расправата која е одржавна на 10 и 11 јули 1987 година овде во Ресен, речиси, го начнавме прашањето за работата и активностите на партијските и скоевските организации во Преспа и за формирањето и дејствувањето на одредот "Даме Груев" на овој терен, како и неговото префрлување на албанска територија.

Го молам соборот да ми дозволи да се произнесам малку подетално кој беја актерите и иницијаторите за префрлувањето на одредот "Даме Груев" во Албанија, со тоа што ќе цитирам и точни датуми како се тоа се одвиваше и за ситуацијата која владееше на овој терен и ситуацијата во која се најде одредот "Даме Груев" во тие денови.

Како што е познато, по судирот на одредот со Бугарската војска во селото Сопотско на 22. октомври 1942 година, одредот беше распарчан во три групи, каде една со друга група не се знаевме и се наоѓавме во една многу тешка обезглавена и неизвесна ситуација.

Јас наоѓајќи се со мојата група која броеше четворица се најдовме во с. Грнчари и Подмочани и тука со помош на Стефановски Живко и Парковски Лазе од с. Подмочани успеавме да воспоставиме контакт и се здружиме со групата која прва префрли и стигна во Подмочани. По два три дена другарот Стефановски Живко не носи за с. Сливница да не смести кај некого. Над село Раица направивме еден краток одмор, кој одмор го искористивме за да се договориме со Живка, каде не тој всашност носи. Тука од Живка разбравме дека не носи кај Спировски Риста во село Сливница. Јас, познавајќи го добро на Риста и неговата можност да ни пружи уточиште на сите кај него, предложив да го донесеме растеретиме на другарот Ристе, што беше прифатено од останатите и така со другарот Илиевски Славета јас отидов кај моите родители во с. Грнчари. Тука со Славета останавме заедно до 17. ноември 1942 година, кога Славе замина во с. Кривени кај неговиот брат, со намера да се пошто, потоа поврзе со групата на "Овчарот".

Јас кај моите останав уште три дена по Славеото заминување и на 20. ноември 1942 година од с. Грнчари појдов во с. Коњско да побарам личен спас, бидејќи никој не ме побара и бев останат усамен. По мене појде и мојата мајка да ми помогне во моето сместување при мојот тетин ~~и~~ и тетка во с. Коњско. Бидејќи тука не бев добро примен, најде Тасевски Јордан и стапи во врска со мене,

кого воопшто не го познавав, нити знаев дека е чоек од покретот, иако ми се представуваше, јас се сомневав во него, ^{така што рече во посетата} ~~така што више во почето-~~ кој го одбив. Тој, откако дознал дека сум во опасност кај Тетин ми, кој сакал да ме предаде на Италијаните, пошто пото упорно одлучи да ми по секоја цена помогне и ме спаси да не паднам во раците на непријателот. Утредента на 21. ноември 1942 година ме однесе на сигурно место во едни трла во планината Пречиа над с. Ковско и тука јас откако се уверив дека Јордан е чоек од покретот му се легитимирав и му ја кажав тешката положба на мене и одредот.

Тасевски Јордан уште во селото ми ја кажа врската со албанската партија. Тогаш го замолив да ме поврзе со нив. Јордан ни од 21 до 24 ноември 1942 година секој ден заминувал во с. Глобочани ^{за} ~~а~~ барат врска, те така на 24 се сретнуват со Томета каде се договориле да јас утредента на 25. ноември дојдам кај Томета со посредство на Гочета од с. Глобочани.

На 25. ноември Јордан доаѓа рано кај мене во Трлата и ме обавести дека тој се договорил со Томета, да јас појдам кај него на разговор. Моето префрлување од с. Ковско се чун во с. Глобочани го организира Јордан, а со чунот ме префрлија Георгиевски Живко и Петровски Тодор. Тие, према договорот ме предадоа на Гочета, а Гоче ме однесе кај претседателот на општината Томета.

Во разговорот со Томета, јас побарав од него да го прими одредот цел "Даме Груев" на нивна територија во зимните месеци за да таму презими.

Тој одма не ризикуваше да прифати едно такво мое барање и ми рече дека јас за едно такво барање ќе морам да одам во Корча до Околискиот комитет на КП Албанија. Јас се со-гласив со тоа и го замолив Томета да тој што поскоро ме префрли во Корча. По чекање од 7 дена во с. Глобочани, каде бев сместен во куќата на Божиновски Панде и син му Гоче и Калешовски Сотир, снабден со нова лична карта од Томета на име Сотир Мичо га катунди Глобочани, дојде абер од Корча кај Томета преку курир, да јас можам да одам на состанок со Околискиот комитет во Корча.

На 3. декември 1942 година, преправен како кумурџија со 6 - 7 селани, предводен од Калешовски Геро од с. Глобочани во Корча ме предаде на врска кај Илија фурнаџијата. На 7. декември 1942 година дојде до средба со двајца другари од Околискиот комитет на Корча во куќата на Илија фурнаџијата. Ме запрашаа што јас барам од нив? Јас им ја објаснив тешката положба на нашиот одред "Даме Груев" и им објаснив уште што Бугарите направија со партијските организации во Преспа. Поради тоа и други околности што се превзема италијанскиот и бугарскиот непријател во Преспа.

Им раскажав дека одредот е сместен во земуници и пештери и дека е одредот разделен во две групи. Затоа ги замолив да одредот во зимните месеци ги помине на нивниот терен.

Тие откако ме ислушаа, ми рекоа дека се слагаат да го одредот примат на нивни терен, а воедно одма превзедоа испитување за да дознаат кој сум и што сум, покрај другото ме прашаа и ова: Како ќе одиме за во Америка? По воздух, по вода или по пат, за да видат "колку тежам"?

Потоа, ми рекоа да напишам писмо до мојот комесар, за да и тој дојде овде на преговори и писмото да мо предадам на Илија фурнаџијата и си заминаа, а мене Илија во собата ме заклучи, од што се доста и исплашив, и право да ви кажам, почнав и да плачам и размислувам што си направив.

На 8 декември 1942 година испратив писмо до Свештарот преку Илија фурнаџијата, кој го предава понатака на врска. Писмото мое Свештарот го добива во с. Покрвеник - во пештерата. На 19.декември 1942 година Свештарот тргнува на пат за Корча, Придружен од Трповски Митре слегува од Пештерата до месноста ~~Шурленци-Сирхан~~ Шурленци-Сирхан и тука Свештарот се качува на автобус кој оди во правец за Корча. Во близина на с. Глобочани Свештарот слегнува ради врската и јавката што му беше опишана во моето писмо. Така, тој се јавува кај Пандо комитот и син му Гоче во с. Глобочани, каде е преставен кој е и со писмото одат кај претседателот на општината Томета, кој е член на КПА. Така Свештарот се представува и кај Томета, кој е. Томе му издава нова лична карта и му дава придружник Илија учителот, кој го донесува кај Илија фурнаџијата во Корча, со превозно средство ~~Камион~~ ^{учителот} Камион, шофер Јонче Кереманче. Така навечер кај Илија ^{учителот} се одржува и состанок со членовите на ОК за Корча. На овој состанок од една страна беше Свештарот, јас, а од нивна страна Илија учителот, Илија фурнаџијата, секретарот на комитетот Штива Беар и уште еден член. Договорот беше успешен. Албанците со раширени раце не пречекаа. Никакви услови не поставија за нашиот престој со одредот на нивна територија. Не замолија, да кога ќе дојди одредот на нивна територија, која ни е доделена, а тоа беа македонски села, да таму створиме народно-ослободителни одбори, едно, и друго, да на тој терен створиме диверзантски групи за да по наша или нивна потреба, бидат вклучени во наши или нивни борбени акции. И, трето да одредот чим стигне на нивна територија, да направи посета во с. Прогри, за да виделе и нивните луѓе да и други народи се борат против фашизмот. Со тоа и состанокот беше завршен.

Јас и Свештарот бевне многу радосни, Свештарот одма напиша едно писмо до Трповски Митета и Илија Спировски-Панде, во кое му соопштуват: "Мите, Панде, со "Слободана" одма се видов, овде се е добро. Мите, јавитему на "Овчарот" да и он дојде кај тебе да ги споите двете групи и што побргу да ги префрлиш во с. Коњско кај Јордана, а Јордан одма да ги префрли при Панда комитот и син му Гоче во с. Глободани. "Овчарот" одма да ми јавит за доваѓањето на одредот преку председателот Томета.

Писмото му беше предадено на Илија учителот со усна порака да го писмото итно испрати во с. Покрвеник до Митета. Така Илија учителот писмото му го предал на Томета - Католикот, кој писмото му го дал на Гочета Божиновски со задаток да го одма уште вечерта писмото предаде на Јордана во с. Коњско, со порака Јордан одма утредента на 21. декември писмото го однесе во Покрвеник. Така Јордан Тасевски - ногу храбар чоек, на 21.12.1942 година, иако имало многу голем снег, оди во с. Покрвеник при Мите "војводата" и со Спировски Панде го читаат писмото и пишуваат писмо до "Овчарот", кое е по одреден канал испратено во с. Златари и некаде на 24/25. декември 1942 година истото го добива "Овчарот" во земуницата.

"Овчарот" со неговите другари Трајчевски Мите-Старејко, Соколовски Крсте-Јордан и Илиевски Славе-Стево на 26/27. декември 1942 година тргнува на пат за Покрвеник кај Мите "Војводата" под многу неповолни услови и голем снег и голема оддалеченост Вигла - Галичица.

Илија Спировски-Панде не чекајќи го повеќе "Овчарот" со групата тргнале со Митета за с. Коњско, но патем одлуката ја промениле и ова група на 26/27. декември 1942 година преседува во с. Лескоец или Стеве кај некој чоек, кој ги носи кај Јордана во с. Коњско.

Трповски Мите - неуморен херој, кога се вратил во Покрвеник го нашол "Овчарот" пристигнат и на 27/28. декември 1942 година ги носи другарите лично во с. Коњско кај Јордана над село во трлата овчарски, каде се споиле двете групи и сите вкупно биле 8 души.

На 28-29.12.1942 година одржан е јавен митинг во с. Коњско и формиран народно-ослободителен одбор, а потоа со чун групата преминува на албанска територија, по однапред припремениот канал од Тасевски Јордан и мене и во согласност со Божиновски Панде и син му Гоче.

Мора да им се искаже една голема захвалност и признание на другарите од с. Коњско и Покрвеник, кој успешно ја извршија оваа многу важна поверена задача и на сите други другари на наша и албанска територија кој учествуваа во овој потфат.

Кога би се сакало да се мери на кантар, кој е позаслужен во целиов овај потфат за спасување на одредот "Даме Груев" од неговото потполно уништување, да ли мојата самоиницијатива да барам спас во таја безизлезна ситуација - ризикувајќи го својот живот, или Тасевски Јордан кој ме мене спаси и поврза со другарите членови на партијата од албанска територија, или сите други другари, напред спомнати, тешко би можело да се изнајде кој е најзаслужен, али едно е јасно да сите ние направивне едно големо и нечувано дело за спас на одредот и понатамошното ширење на покретот во овој дел од нашата земја.

Од една безизлезна ситуација, дојде до преокрет, те така на место новата година да се дочека во земуници и пештери, таја одредот повторно собран заедно е прославување новата 1943 година со песна и игра во куќата на Вожиновски Панце-комитот и неговата цела фамилија во с. Глобочани на албанска територија, а јас и Свештарот во с. Појани, каде дојдоа и двата члена на Околинскиот комитет на КПМ за Корча, да заедно е пречекаме новата година. Вечерта другарите, покрај другото побараа да Горче -Свештарот им одржи едно предавање на француски јазик, кое го слушаа многу други нивни другари.

Од нашиот одред, всашиност недостасување сеуште јас и Свештарот, кој секој момент чекавме да не известат дека одредот прешол на албанска територија и во тие исчекувања ни минуваа разни мисли. Што стана со нашето писмо до другарите, дали другарите среќно е имаат минате оддалеченоста и да ли се среќно минати на албанска територија, овие помисли не ни даваа мир нити сон. На 1. јануари и вечерта 1943 год. преспавме и се договоривме со Свештарот, дека вака неможеме повеќе да чекаме. Одлучивме да на 2.01.1943 година јас со еден албански придружник појдам и го побарам одредот. На газдата Алија му ја кажавме нашата одлука и го замоливме да појде до Илија фурнацијата и му ја каже нашата одлука и да Илија најде еден придружник за мене. Така сабајлината на 2.1 1943 година со придружникот Лефтер од с. Прогри, кој случајно се нашол тука, појдовме во Прогри. Овде за придружник ми го дадоа Абдула, син на оца, наоружани со пиштоли, етидовме за с. Глобочани, каде стигнавме вечерта во мракот. Тука слушнав радосна вест за одредот. Настана едно бацување со другарите и на радоста и немаше крај. Им раскажав што се направивме со албанските другари за нашиот престој на нивна територија и ги известив каде го оставив Свештарот. "Овчарот" кога се чу од мене нареди одма да тргнеме за с. Прогри за да се што поскоро сретне со Свештарот. Иако времето беше многу лошо и непогодно - зимно време со врнежи на снег и лапавица, патувавме цела ноќ ~~и~~ не обдени на влезот во

с. Прогри. Многу другари беа озледени. Од изведенатата облека мнозина беа рассалени и искрвавени, но и покрај тоа радосни стигнавне во селото. Тука ни беше приреден величанствен пречек, а времето утредента се потрени убаво, изгреа едно санце. Селската стража од с.Прогри беше не приметилa и јавила на Лефтер, тој беше секретар на партијата во селото и командир на селската чета. Тој беше го построил селото во колона по еден и кога врвевне покрај нив тие со партизански поздрав со кренати раце тупаници не поздравуваа. Викаа на албански јазик да живеат македонските партизани, да живеат партизаните на Југославија, да живеат партизаните шиптарски и други пароли. Таков пречек никаде до тогаш не бевне имале, ама никаде до тога било на наша територија или албанска. Тоа беше нешто невидено и свечено. Истиот ден на 3.1 1942 година навечерта албанските другари го донесоа Ѓорчет Свештарот од Појане во с. Прогри. Во селото Прогри, чим се сместивне во куќата на Лефтер, беше организирано пресфлекување на другарите и потоа парење од вешки, а потоа ни донесоа јадење, а потоа беше организирана веселба со музика, која траеше се до ноќта. Така кога стигна нашиот комесар Свештарот кај нас беше голема веселба и така свечено е дочекан, с на радоста и немаше крај. Овде кај овие прекрасни луѓе храбри и гостопримливи останавне 3 дена.

На 7. јануар 1943 година одредот "Даме Груев" појде во борбена политичка акција. Во придружба на 5-7 албански другари, вооружени со пушки, тргнавне на пат за с. Цер - македонско село. Големият снег на Иван планина ни го цепаа албанските другари. Јас и Ѓорче немавме пушки, али беа да им побараме, тие ни дадоа две пушки - куси италијански. Во Цер на насобраниот народ Свештарот им одржа говор и зборуваеше за што се ние бориме и за нашите сојузници. По говорот тој ги повика да формираме народно-ослободителен одбор, што беше и направено за понатака да се редат исти такви успеси во сите 8 албански села со македонски жители, каде се одржувани митинзи и формирани народно-ослободителни одбори.

На албанска територија останавне до негде 6/7. март 1943 година, потоа се враќаме на наша територија во с.Коњско, а потоа отидовне во с. Нивици - Егејска Македонија и одржавне митинг, а по митингот пак се вративне во Коњско.

На 10-11. март 1943 година во Коњско пристигна една група од 5 другари од битолскиот одред "Јане Сандански". На 12. и 13. март 1943 година се наоѓаме на теренот Отешево, Покрвеник и Стипоно, со цел да го нападнеме пограничниот пост, но тука еден другар, кој ни се приклучи по митингот во с.Нивици Ѓорѓи Метасакс-жизофреничар, кој при страф добивал некои напади, и тука тој почна со некакви

негови гласови, лавее како куче, викае, почна да држи говор и други негови работи, за што ние не бевне запознаени дека е таков, сметавне дека сие откриени, оти бевне во непосредна близина на непријателот, ние акцијата е одложивне. Се вративне во Отешево, а тука пак бевне откриени од страна на Ѓорѓи Метаксас, каде повторно почна да држи некои говори на грчки јазик, те така бевне присилени да се повлечиме во една пештера над с. Отешево и Покрвеник. Во пештерата Ѓорѓи Метасакс пак се активира, те поради таквите негови чести нападни, командантот на одредот Велковски Ѓоре - Коста, без да се консултира со некого во штабет, го извади пиштолот и го уби на Метасакс.

Од Ова место во пештерата се вративне во с. Коњско и на 16.март 1943 година со помош на другарите од Коњско со чунови сие префрлени ^{дивизи} во с. Весфиње - Костурско, Вгејска Македонија.

септември 1987 год.

ДИМИТРОВСКИ КРУМЕ-МИЧО

КАКО СЕ ОСЛОБОДЕНИ УАПСЕНИТЕ ПРИЛЕПСКИ ПАРТИЗАНИ
ВЕЛКОВСКИ ГОРЕ-КОСТА/ПОРАНО "МИЛАН" И ИГЊЕВСКИ ИЛИЈА-ЦВЕТАН/ПОРАНО
ПСЕВДОНИУМ "ПЕЦЕ" ОД ПОДМОЧАНСКАТА ПОЛИЦИЈА

Прибирајќи материјал за случајот околу Моарема, од страна на Назара Исав, од с. Грнчари, тогашен шандур во општината Подмочани, дојдовне до еден интересен случај за апсењето и ослободувањето на прилепските партизани Велковски Горе - Коста и Игњевски Илија-Цветан, за кое сметам дека не е на одмет да се рече неколку збора.

Како што постарите комунисти знаат, по катастрофалното разбивање на прилепскиот партизански одред, во Преспа беа префрлени напред споменатите партизани, кои прифатени од покретот во Преспа беа легализирани како да се од Струшкиот терен, а гарант беа Шушевски Борис и Несторовски Симо и беа познати во Подмочани со имињата Милан и Пеце.

Еден човек - именувајќи го Назар ни рече дека ~~ука~~ од с. Подмочани на Селим од Подмочани во доверба му рекол за споменатите луѓе дека се од Прилеп, а не од Струга. Тогаш Селим ова му го пренел на Шаини Моарем од с. Бела Црква, кој беше главешина во општината во с. Подмочани и поврзан со се вкупната албанска власт во селото и подалеку. Тогаш Моарем Шаин во договор со командирот на полицијата ги викнале споменатите Горета и Илија на сослушување. Ги прашувале од каде сте?, кога овие одговарале дека се од Струга, и следниците им викале дека се од Прилеп, а не од Струга и други испитувања. ~~Далечини~~ По испитувањата, откако овие го тврделе истото, дека се од Струга, на Назар и уште еден полицаец со нив заедно им било наредено да одат во нивниот стан каде тие живееле за да се изврши претрес. Носејќи ги по патот, Назар му рекол на Полицаецот, ајде да ги пуштиме луѓето и да не ги мачиме, затоа што Моарем Шаин овакви клупости правеше и за време на стара Југославија, те одма им свикале: "Ајде вие одете си и бегајте од тука". Така ~~и ги~~ Назар и полицаецот ги пуштиле овие двајца, не појдојќи да извршат претрес, за што Назар и полицаецот утредента во полицијата биле земени на одговорност, оти ги пуштиле своеволно.

Другари, исказот на Назар е снимен на магнетофонска лента и се наоѓа во историјското одделение на Ресен, кај Јанкуловски Кицета.

Овој случај за нас е нов и непознат во кругот на борецката организација, кој за мене, заслужува внимание.

август 1987 година

ДИМИТРОВСКИ КРУМЕ-МИЧО

ВЕРНИ СЛУГИ НА НЕПРИЈАТЕЛОТ

Како и во другите краеве на Југославија, така и во Македонија, која беше поробена и поделена под Вугарија и Италија, односно Голема албанија, и едниот и другиот окупатор својата поробувачка улога ја остваруваа под познатата парола "Заведи на владај".

Како што беше случај и во другите краеве на поробена Македонија, така и во Преспа, веднаш по капитулацијата на бивша Југославија се појавија предавници, верни слуги на окупаторот.

Во с. Грчари Преспа некој видни бегови и бегчиња, аги, високо ги кренуваа главите и под заштита на окупаторот со разна нивна пропаганда - да фашизмот ќе победи во целиот свет, да Италија ќе и го даде на Албанија територијата на Македонија, да Албанија ќе стане голема држава, да Македонците ќе учат албанско школо. Да од македонските куќи ќе направат бавчи за да саделе компири и што не други погрдни зборови за Македонците. Ова се беше со една цел на окупаторот за да создаде национално нетрпение. Така уште од првите денови на окупацијата на Италијано-албанците отпочнаа со заплашување.

Се правеше притисок да сите Македонски деца обавезно учат на албански јазик. Оние што не ги пуштаа, беа повикувани на сослушувања и им беше претено затварање, така што мнозина, немајќи друг излез, мораа да се повинуваат на ваквите притисоци.

Понатаму, тогашните управувачи, презедоа уште еден чуден и несватлив план за сумливите жители, а тоа е: да се на господин зотни крустар му се пријавуваат три пати на ден, што всаашаост представуваа овозможување да одат на работа во поле, на нива, на орање, жнеење, косење, по дрва и други земјоделски работи. Беше направен еден подолг список луѓе, кој за нив беа сумливи, и тоа од селата: Подмочани, Грчари, ~~Браица~~, Асамати, Бзерени и Бела црква. Рапоредот на пријавувањето беше: во девет сатот на сабајле, до 14.00 и во 17.00 часот.

Евего списокот на балистите од село Грчари и Подмочани:

Главни од село Грчари:

- 1- Мечо тефик,
- 2- Неџипи муарем,
- 3- Мемини мемин

нишни приврзаници:

- 1.- Мечо Риза,
- 2.- Мечо Ејуп
- 3.- Неџипи цано
- 4.- Шабани Мислим
- 5.- Сулејманов Ракип
- 6.- Дурмиши шамут
- 7.- Ајредини Јусуф

- 8.- Исав Назар - полицајец балиста,
- 9.- Векири Минур - полицајец балиста,
- 10.- Амети Камил.

Мобилизирани на сила во балисти:

- 1.- Медии Феим,
- 2.- Асами Далип,
- 3.- Мифтари Назми,
- 4.- Мерсели Надри,
- 5.- Иседри Весим,
- 6.- Алили Челик,
- 7.- Мустафов мустафа, набргу им дезертира,
- 8.- *Орани Анџи*

Од село Подмочани: браќата:

- 1.- Касамов Селим
- 2.- Касамов Зало, и
- 3.- Касамов Есад.
4. *Пашов Сеим*

Полицајци во општината во село Подмочани:

- 1.- Векири Рифат минур, милиционер, од с. Гричари,
- 2.- Исав Назар, полицаец, од с. Гричари.
- 3.- Ватов Цемо, полицајец, од с. Подмочани, кој во април 1944 година отиде во партизани.

Балисти од град Ресен:

- 1.- Минур, по националност Турчин,
- 2.- Адемов Ајредин.

Од село Краи, Наколец и Арвати имаше многу балисти, чии имиња не ми се познати, сем на така наречениот муса Краи, кој беше водач на сите балисти од Преспа.

Кога балистите се подготвувале да створат една чета за борба против партизаните, тие на неколку пати 1943 година одржуваат состаници во куќата на Ага немиш. Одржан е состанок кај манастирот свети Илија во с. Гричари, кога се присетил и балисти од с. Краи на чело со нивниот војвода муса, кој наистина во Аметаговата Албанија беше бил по чин мајор и дошол во Преспа за да собере "напредни" пробалистички сили во неговите редови за да ги одведе во Албанија за борба против албанските партизани, каде и неколкуна од с.Гричари се убиени во борба со албанските партизани во Подградец, и тоа:

- 1.- Узеир Весим,
- 2.- Мифтари Назми
- 3.- Мерсели Надри
- 4.- Векири Минур, погрешно убиен од Назара, мислејќи дека е партизан.

Главен курир на балистите е Јашари Фаред кој од с. Гричари се до нивното префрлување во Албанија - ноембар 1943 година.

Балистичката команда од с. Краи им испрати позив за во балисти и на: Мустафов Мустафа, кој и порано беше нивни припадник.

-Козаро Феим

-Кано

-Риза Качакот, како и на други, меѓутоа овие не отидоа да се јават на балистичката команда, иако им беше претено дека ќе бидат убиени.

Многу е интересна политика на балистите со напредното движење на отпорот. Никој од партизаните во Преспа не настрада, ниту некој од партизанските фамилии, иако знаеја кој се. Никој не беше ниту тепан, ниту убиен, ниту пак имаше случај да се меѓусебно расправаат со македонското население.

Ага Мемеш од с. Грчари, по националност Турчин, ~~ијакхбнцхбнцхбнцх~~ тој на сиромашите им помагаше и беше добар човек, но што го натера да постане големоалбанец, а покасно балиста, тоа е чудно прашање. Одма со окупацијата во Преспа, тој стана председател во општината во село Љубојно и ги спроведува наредбите од Корча, но не останува долго време како претседател на албанската општина. Уште почудно што кај него во септември 1943 година се одржани неколку балистички состаноци, каде се расправало за создадената политичка ситуација и се прашувале што понатаму. Бугарите ќе навлезат во овој дел, ние треба да се организираме и да не дозволиме да дојдат на овој терен. Така ага Мемеш исцело се дал на балистичката организација и во октомври месец 1943 година со други балисти одат во Албанија и се борат против народно-ослободителната борба на Албанија. Таму во градот Подградец во месец ноември 1943 година во улични борби балистите со партизаните беа убиени напред споменатите балисти.

ЧУДНИ НАСТАНИ КАЈ ЗАЕДНИЧКИОТ НЕПРИЈАТЕЛ НА НАПРЕДНОТО ДВИЖЕЊЕ

Уште пред војната бев страсен ловџија, а и како партизан низ 4-годишната војна секогаш во коштец со дивината, каде ми беше планината и дом и постела, имав можност да видам и да се подетално запознам со крволожноста на еднородни диви животни, кои имаат еднаква цел - напад на питомиот добиток со цел да за себе прибават добит, без разлика на видот на добитокот, да ли е во прашање овца, коза, вол или коњ, при што оштетен останува сајбијата на тој добиток, а често пати со прстот вуста. Му се скинува рамото, што се вика, останува без коњ, без вол, а тоа негово дотогашно рамо, чедата на сајбијата повеќе ќе го осети, затоа што често пати бива

осакатен засекогаш, никогаш да не дигне глава од бедотија. И тога, кога тие крволочни дивни суштества ќе "ги окрвавет своите раце", со цел да го сочувваат пленот кој насилно го присвоиле, кидисуваат на меѓусебна борба и меѓусебно колоне, заборавајќи на фактот што се тие еднородни и од ист сој и раса. Заборавајќи на нивните цели, кои им биле исти зглобни, ненаситни, уништувачки и лакомски.

За разлика од дивите животни, за жал, истото се случи и со дотогашните браќа, ненародни непријатели, кај кои беше заедничко да се борат против народно-ослободителното движење; да присвојуваат туѓа земја и туѓа територија и ја наречат своја; да на еден народ му ја одземат својата земја, својата слобода и се што е негово и мајчинско. Тогаш беше македонскиот народ, кој беше од памтивека игнориран и угнетувач, за кого белистите никогаш дека се ствара "Голема Албанија" и дека тие можат да бидат само Албанци и никако други. На другата страна, "комшиите" Бугарите пак аборуваа дека Македонците не постојат, ами дека се тие Бугари. Во тајна нивна адхност, во тој нивни крволочни потврат пред себе како крволочните дивни животни, кои не бираа при нападот да ли е тоа овца, коза, вол, коњ или магаре, така и тие не бираа да ли се тоа жени, мажи, деца или старци, се што ќе им паднеше напредно во раце, го редес под нож, оставајќи го, често пати, без нигде и ништо, без средства за живот, без покриш над главата. А, тоа затоа само, што тие жени, мажи, деца и старци од македонско потекло не одустааа да ја бараат својата слобода, која слобода не ја сакаа само за себе, ами е насклувача заедничка слобода. Ја нарекуваа борба за равноправност. За братство и единство меѓу народите и народностите - без разлика на вера и нација и лејваа крв по планините во неравноправна борба со окупаторот.

Така, исто како и кај крволочните дивни еднородни суштества, се случи да на крај, кога тие во нивните напори, кога веќе и на едните и на другите им беа веќе окрвавени нивните раце во борбата против се што е напредно и што се бореше за своја слобода, борејќи се едните да го задржат она што го имаа веќе во своите раце, а другите никогаш ненаситни од она што го имаа, презеа напори да приграбат колку што е можно повеќе, и, така, на крај кидисаа едни на други, заборавајќи, како дивите еднородни животни, на нивната дотогашна иста "братска цел".

Во мојата Преспа се случи, да чим капитулира Италија, Бугарите ома тргнаа тоа да го искористат во свое проширување и проширување на нивната власт и при тој нивни потфат, тие се послужија со една своја итрина. Со цел да му ги замачкат очите на македонското население, се нарекоа дека се нивни ослободители и нивната цел за проширување ја прикажуваа како потврат насочен со тајна единствена нивна цел - да ги

ослободат "своите браќа Вугари", како ги нарекуваа Македонците, а за да го тоа уште поуверливо прикажат кај народот се решија да ги жртвуваат своите нивни дотогашни браќа балисти, иако знаеја многу убаво и во тоа беа многу добро уверени и на нива примери тоа докажувано, дека тие балисти до тој ден и сеуште беа и се на нивна страна.

Мнозина балисти се фатени во село Крани и на зверски начин убиени во село Штрбово - Преспа. Према некој соопшенија, убиени се со мавање по глава со кама /копач/ и, дури и недоотепани, фрлени едни на друг и покриени со земја и задушени. И, ние ни за чудење на еден овакоф потфат, кој се прави од страна на Вугарите, односно бугарските фашисти, бидејќи тие на тоа беа научени и многу добро обучени за правене ^{такви} злосторства против македонското население. Али сега беше зачудувачко тоа, што, дури за некои и необјаснет настан, бидејќи сега тоа се применуваше против нивните дотогашни и тогашни сојузници, кој како и тие, на грб носеа многу злодела извршени на територијата во Албанија и други краишта надвор од Преспа во изнемачената Македонија, во борба против народно-ослободителното движење. Кога посегнаа против се што беше напредно.

Таков беше Ракип, кој на територијата на Албанија, вршел разни злочини против семејствата на партизаните. Тој таму тепал, убивал, силувал жени мајки и сестри од партизанските фамилии. А тој исти Ракип, покасно, знаејќи си ги своите недела за да не биде фатен, затворен и предаден на новата албанска власт по ослободувањето, тој станува илегалец и се крие кај неговите јатаци во с. Грничари, и тоа: кај Ајрадини ^{јатаци} и кај неговиот соборец во борбите против албанските партизани; Сабри "Гец", Муса оцата и кај своите две жени - една во село Грничари и другата во град Витола, каде често го мемуваа легалото за да не биде фатен - час кај јатациите, час кај жените. Меѓутоа, неговото живеење со своите жени му донесе и најголема невоља, која го чинеше да ја изгуби својата глава.

Тој Ракип, живеејќи со својата жена во Витола, тајна едно време останува гравидна од него, при што на органите за гонење не им беше тешко да дојдат до заклучок дека тој е тука кај неја и беше фатен. По факвето и затворањето, стигна писмо од соседна, тогаш пријателска, Албанија, во 1945 година со барање да им биде Ракип предаден за да му судат за неговите злодела, што беше и направено, па во Албанија Ракип е изведен пред суд и осуден на смрт со стрелање.

ОДНОСОТ НА БАЛИСТИТЕ ВО ПРЕСПА ЗА ВРЕМЕ НА НИВНОТО ВЛАДЕЕЊЕ

Од држењето на мнозина кој иако степија во балистичката формација, нива многу примери за нивното држење, покажува дека доста од нив тие таму

стапија поради што мораа и беа присилени на тоа, или заведени од нивните главешини.

Затоа, оние што се самите предадоа, кое го сторија откако видоа дека им се ближи крајот во 1944 година и тоа: Ајредини Јусуф, Орани Амди, Мечов Тефик, наречен Тефик бег, Неџипи Муарем, Неџипи Цано и Исов Назар - балисти од село Грнчари, потоа, Касемов Селими, Касемов Зола и Касемов Есат тројца браќа од село Подмочани, кој не се предадоа и не отидоа кај Бугарите, ами дојдоа кај нас партизаните и се предадоа и сите останаа живи, дури не им се суди, сем на Тефик бег, а бидејќи на грб не носеја некоја злодела - сторени на наша територија, нити ги побараа да им се предадат на Албанците, тие беа пуштени дома.

Други, кои исто така немаа злодела против населението, иако беа балисти и во служба на нивната појлициска служба, исто така останаа живи. Дури некои по капитулацијата на Италија стапија во нашите редови, како што беше случајот со Мамутлари Моарем, кој ни се приклучи во нашите редови во март-април 1944 година и Минур од Ресен кој стапи во нашите редови по капитулација на Бугарија и стана командир на самостоен одред и во борбите со Германците се покажа како многу храбар раководител. Кога се зборува за односот на Балистите, морам да кажам да балистите од Преспа, со можда мал исклучок кај некој, кај повеќето нив нивниот однос беше двојак. Тие ја носеа балистичката облека и називот, но не забораваја да го занемарат нивниот однос и со партизаните, каде тежеа колку може, тој нивни однос никогаш да не се заопштува за да останат на двете страни подносливи и со мислата и со односот. Веројатно си поставиа пред себеси "ШТО АКО?". Со еден збор, водеа сметка и за после и оставаа слободен простор на обете страни, зависно од исходот, како ќе испадне на крај.

Еаков мој заклучок е затоа, што тоа тие го потврдија со бројни нивни примери, за што ќе ги набројам само некој: Мнозина балисти, односно мнозина од нив, иако ги знаеја нашите движења и средби, тие никого никогаш не го пријавија или предадоа на италијанската војска.

Да го изнесам случајот кога Мерсими Неврузов Кадри од с. Грнчари, кој како балиста, тој дури, пред да постане балиста, ни ја воспостави врската со Раповски Киме во октомври 1942 година, што значи откако постанува балиста нему му беше познато кој каков е и со кого соработува, тој никогаш не направи предавство. Или, случајот кога во октомбар 1943 година јас појдов со дватројца другари до храна кај Раповски Киме и тогаш на гумното пред куќата

на Кимета вршеја жито Ракип и Ајрадин Демов Јусуф беа полегнати на сламата и кога не видоа, тие се преправија како да спијат и не не предадоа никому.

Пример, во пролетта 1943 година Кочаковски Риза беше селски пољак во село Гричари, а јас со уште двајца другари партизани навратив кај моите дома да земам храна. Риза бил со Мишета Раповски засолнати под тремот на плевната од Тефик Меќа и не виделе кога ние сие влегувале кај мене дома, али Риза никому ни збор за тоа не кажа на полицијата.

Случај кога во ноември 1942 година, Мерсели Неврузов Кадри во планина воспоставува врска со Раповски Киме, наш соработник, за кое веќе еднаш реков напред.

Потоа случајот во летото 1943 година во с. Курбиново во воденицата Стефановски Живко член на поткомитетот во Преспа, случајно се среќава со Фазли Козаро и доваѓа дури до меѓусебен политички дијалог, али Фазли тоа никаде не видело не го изнесе никогаш пред полицијата.

Во септември - октомври 1943 година фатени се новоизлезени партизани од страна на балистите, меѓу кои еден е и Караимевски Никола од Ресен. Откако ги распрашале кај одат, овие се признале, а потоа балистите ги пуштиле да заминат.

Случајот кога Тефик Мечов, односно познат како Тефик бег на своите помоци - овчари им наредува пред своето одење во балисти, ако партизаните ви дојдат и побараат некоја овца за месо, негде во октомври 1943 година, вие една овца да не давате, ами за една да дадете 10. И, стварно, за ова се лично уверив и дознав некаде во месец ~~октомври~~ ^{ноември} 1943 година, кога со батаљонот "Мирче Ацев" стигнавме од Порече - Демир Хисар, преку планина Бигла и Баба, во село Љубојно. Јас пошто бев Преспанец и местата добро ги познавав, бев водич уште од Бигла и кога стигнавме во Преспа ни беше потребна доста храна, а патот не водеше при идењето покрај село Подмочани и Гричари. Организиравме 2 групи за собирање на храна и едната група на чело со Ристевски Ефтим од с. Подмочани се упати кон ова село, од каде зема доста голема количина на леб, а втората група ја водев јас и откако исто така зедов потребна количина леб во село Гричари, се упатив кон бачилото на Тефик Бег над село Гричари. Кај колибите ги затекнав момците Тефикови - овчарите Петро и Митро, со кој добро се познавав од порано. Петро и Митро беа Власи и неколку години кај Тефик.

Им кажав зошто сум дојден и ги замолив да ми дадат една овца за месо. Петро ми одговори: "Е синко Круме! Една овца не давам. Имам наредба од газдата Тефик бег, да кога ќе дојдат партизаните по месо, ако